

zasedanju predloži konkretne predloge o učiteljskih plačah in o saniranju deželnih financ.

In slednjič bo jugoslovansko učiteljstvo zvedelo, kako mnenje imajo o tem vprašanju posamezni poslanci, kar bo mnogo vplivalo na prihodnje volitve.

Ko bo vse avstrijsko učiteljstvo zvedelo mnenje svojih poslancev, bo lahko kategorično reklo: Hočeš, nočeš — moraš! In učiteljsko vprašanje mora postati vrata, skozi katera bodo državni in deželni poslanci hodili po svoje dijete.

Tajna kvalifikacija.

„Rečem samo to, da so vse tajne kvalifikacije nepotrebne in škodljive. Da, zavrnil bi tudi vsakega, če bi mi hotel dokazati, da so take kvalifikacije koristne, da so vse tajne kvalifikacije nemoralne, nenaravne.“

Te pomenljive besede je izrekel nemški naučni minister dr. Bosse v državni zbornici dne 27. listopada meseca 1896. l. o tajni kvalifikaciji. Kvalifikacija je za vse učiteljstvo velikega pomena, zakaj na nji temelji takorekoč vse njegovo življenje. Ona pride v poštev pri nastavljanju, pri dovolitvah k raznim preizkušnjam, pri avancementu, pri petletnicah, v slučaju disciplinarnih preiskav, sploh pri vseh važnejših momentih našega življenja. In ravno v to važno točko nima učiteljstvo pogleda, zakaj stvar je tajna. Edino le razne šolske oblasti imajo pravico, to kvalifikacijo pregledati. Pri drugih stanovih je že kolikortoliko odpravljena tajna kvalifikacija, tako n. pr. pri železniških uradnikih in drugih. Tako ne bomo nikdar pozabili besed, ki jih je izpregovoril neki žel. postajni načelnik, ko se je govorilo o kvalifikaciji sploh. Vprašam žel. nadzornika, zakaj podrejene mu uradnike vedno tako dobro kvalifikuje? Odgovoril je: „Dokler ne pridejo ti uradniki v neposredno dotiko s sodnijo, jim moram dati le najboljše izpričevalo.“ In mož je govoril prav.

Ker je pa učiteljska kvalifikacija tajna, torej je pač umevno, da je stremilo in še stremi učiteljstvo po tem, da se odpravi tajna kvalifikacija in izpremeni v javno. Uspeh je bil kolikortoliko ugoden. Naj navedemo samo nekaj slučajev.

Šesta deželna učiteljska konferencija, ki je zborovala l. 1898. v Gradcu, se je izrekla za javno kvalifikacijo.

V isti namen je vložila l. 1898. nemška učiteljska zaveza na Češkem dobro opremljeno prošnjo na c. kr. deželni šolski svet. Ta prošnja je bazirala na tem, da se k § 34., točki 14 pridene sledeči pasus: Die Bezirksschulrätthe sind verpflichtet, das Qualifikationsergebnis jedes Inspektionsjahres den einzelnen Lehrpersonen im Wege der Schulleitung schriftlich bekannt zu geben“. Prošnja je še nerešena.

Enak namen je imelo deželno učiteljsko društvo gorenjeavstrijsko ter je vložilo na c. kr. dežel. šol. svet v Lincu dobro podkovano prošnjo. Ker pa je širom sveta znano, da vlada v tej deželi učiteljem vedno naklonjena stranka, je bila ta prošnja tudi v tem smislu z dnem 28. rožnikom 1898 rešena. Rešitev je taka: „Was das Ansuchen wegen Aufhebung der Geheimhaltung der amtlichen Qualifikation der Lehrkräfte, beziehungsweise Umwandlung derselben in eine den Interessenten zugängliche anbelangt, so kann

auf dasselbe bei dem Umstande, als die Geheimhaltung auch anderwärts noch besteht und die für die Beibehaltung des bisher üblichen Vorganges angeführten Gründe noch keine allgemein anerkannte Widerlegung gefunden haben, derzeit nicht eingegangen werden“.

L. 1899. je tajno kvalifikacijo odpravil najprej c. kr. mestni šol. svet v Celju in kmalu nato v Celovcu. Tudi c. kr. okr. šol. svet v Velikovcu je odpravil tajno kvalifikacijo.

Krono vsem tem učiteljstvu prijaznim pojavom je pa postavil c. kr. dež. šol. svet koroški s svojim ravnokar izdanim ukazom. Podajemo ga v originalu: „Nach beendeter Inspection hat der Inspector die Ergebnisse seiner Wahrnehmungen mit dem Lehrer, an mehrclassigen Schulen mit der Lehrerconferenz eingehend zu besprechen und aufklärende und rechtfertigende Aeusserungen, Wünsche und Beschwerden der betreffenden Lehrpersonen entgegenzunehmen. Ueber die Besprechung ist ein Protokoll aufzunehmen, welches auch die Schlussurtheile des Bezirksschulinspectors in präciser Form zu enthalten hat: dasselbe ist von den inspicirten Lehrpersonen und von dem Bezirksschulinspecteur zu unterzeichnen und dem Bezirksschulrathe binnen 14 Tagen berichtlich vorzulegen. Der Bericht hat zu enthalten, was der Bezirksschulinspecteur an Ort und Stelle selbst veranlasst hat, und Anträge zu stellen, was vom k. k. Bezirksschulrathe zu veranlassen wäre.“

Diese Inspectionsprotokolle haben die Grundlage aller über die Lehrpersonen abzugebenden qualificierenden Aeusserungen zu bilden und sind nach erfolgter amtlicher Erledigung den betreffenden Bezirksschulinspectoren zur Verwahrung und Evidenzhaltung zu übergeben“.

Edino le Kranjci so v tem oziru spali spanje pravičnika. Tako smo si mislili. A zadnja številka „Učit. Tovariša“ nas je poučila, da smo napačno sodili. Lako nično poročilo pod napisom: „Vivat sequens: C. kr. okr. šol. svet logaški je odpravil tajno kvalifikacijo“, nam pove mnogo, mnogo.

1.) Zasluga za to pridobitev gre vsekakor najbrže tamošnjemu okraj. učit. društvu, ki nam je že marsikako dragoceno stvar priborilo. Istotako vsa čast c. kr. okraj. šol. svetu, ker se je pokazal s to odpravo v istini naklonjen učiteljstvu.

2.) Čudno se nam pa dozdeva, zakaj da c. kr. mestni šol. svet v Ljubljani še ni odpravil tajne kvalifikacije, saj bi moral ravno ta biti ostalim okrajem nekaka zvezda vodnica. Upajmo, da v kratkem popravi, kar je zamudil.

Šola in cerkvene stranke.

II.

Duh pedagogike prejšnjega in našega stoletja je šel mimo učiteljev, ki so nasprotniki programu mladičev, brez vsakterega vpliva, ni jih elektrizoval, oni so ostali hladni kakor mramorne sohe. Učili so se pač iz spisov pedagogov, kako je treba otroke poučevati v čitanju, pisanju in računanju, pa vglobili se v njih višje ideje niso, ker sličnih spisov najčešče niso proučevali sami, marveč se zadovoljili s tendencijozno prikrojenim konpendijem, primernim našim dosedanjim potrebam.

Rousseau poučuje veronauk, pa ne konfesionalnega, šele zrelejšega gojenca. Helvetius, čeravno se ne ozira posebno na potrebo šole, vendar priznava v du-

hovitem razmotrivanju človeških zmožnosti, da sta omika in cerkev v dia metralnem nasprotstvu, dasi še ni poznal Häckla. Smelo trdim, ko bi še danes živel med nami, bi bil najboljši zagovornik ločitve šole od cerkve.

Jean Paul zahteva podavanje veronauka nežni mladini, pa samo rudimenterno, ne cele dogmatike, kakršna se n. pr. v današnjih ljudskih šolah usiljuje otrokom.

Herbert zbuja v učencu religiozno zanimanje (religiöses Interesse), pa ne na konfesionalni, ampak na splošno človeški podlagi.

Niemayer je v tem, kar od veronauka zahteva, in v tem, kar izločuje, tako določen, da ni težko spoznati enakosti zahtev njegovih in učiteljev mladičev.

Kdor pozna nemškega pesnika Schillerja kot zgodovinarja, ve, da je bil odločen nasprotnik vsakterega verskega pritiska ter se vedno zavzemal za popolno prostost v verskih zadevah.

Najboljši predbojevnik za popolno ločitev šole od cerkve, torej obenem za ugodno rešitev programa mladičev, je neovržno Diesterweg. Njegove spise preveva vsezkozi isti duh, ki bo tudi nas prešinil, kadar bomo začeli količkaj samostojno premišljevat o prepornem in toli inkriminiranem vprašanju.

Najboljši interpret Herbertovih načel pa pravi: „Dogmen, welche weder zum Wesen des Christenthums, noch zur Erlangung der Frömmigkeit und Seligkeit, wohl aber zur trennenden confessionellen Scheidewand gehören, eignen sich nicht für jene lichtvollen Hallen, in welchen wir deutsche gebildete Bürger erziehen wollen; nur pädagogische Thorheit oder hierarhische Herrschsucht kann sie der widerstrebenden Kindesnatur aufdrängen wollen.“*)

Eden najznamenitejših prirodznancev sedanjega časa, dr. Dodel, profesor na vseučilišču v Curihu, je nedostatnost ljudske šole neovržno dokazal ter posebno brošuro adresoval na postavodajna oblastva.**)

Seveda bi se ob takih zahtevah vsi žalostni subjekti, ki niso nikdar bili odkritosrčni prijatelji resnice, prekrižali ter voščili pogin avtorjem tako brezverskih zahtev. Pri nas se taista resnica poučuje šele na visokih šolah, nižje šolstvo se skrbno varuje in neguje v temini. V monarhičnih državah se izomika ljudstva prične na univerzi in vojaški akademiji; prva daje potreben aparat uradnikov, ki ljudstvo vodijo, druga pa častnike, ki ljudstvo strahujejo. Cerkev je tudi od pamtiveka vedela takšen modus podpirati ter ga še danes uspešno sozdržuje in hvali.

Iz takih in enakih uvaževanj se konceduje učiteljstvu upravičenost, zahtevati ločitev šole od cerkve. Navzlic tej zahtevi pa še ostaja učiteljstvo v blagem soglasju z etiko novega testamenta, kar najbolj paralizuje napade nasprotnikov.***)

J. K.

Jungovci in mi.

Za nerešeno vprašanje med slovenskim, oziroma jugoslovanskim učiteljstvom smatramo vsakakor še točko o „Jungovcih“. Sicer je prinesel „Učit. Tovariš“ v svoji 4., 7. in 9. št. letošnjega leta nekaj „pro“ in „contra“ o

*) Dr. Fröhlich, die Simultanschule.

**) Dr. Dodel, Aus Leben und Wissenschaft.

***) Taki pojavi so naravna posledica sovraštva, ki ga imajo klerikalci do naprednega učiteljstva in nove šole ter obenem dokaz, da je napredno učiteljstvo pripravljeno, bojevati se za svobodno šolo do skrajne meje; izzivalo pa učiteljstvo samo ne bo, ampak izvajalo bo le iz razmer, v katerih živi, posledice.

Uredn.

tem vprašanju, a ker so vsi dopisi iz zelenega Štajerja in ker je ta zadeva ravno tam postala prav pereča, upamo, da se nam ne zameri, ako tudi mi Kranjci izpregovorimo dve, tri o tej točki, ki je postala i za nas življenskega pomena ter nas postavila pred alternativo: Ali hočemo še dalje vegetirati kot ničle, ali hočemo postati faktor, skaterimibode morala računati prihodnost.

Toda preden pričnemo o tem dalje govoriti, izjavljamo, da nas ni razprava o tej točki v 4. št. „Učit. Tovariša“ nikakor zadovoljila. Tovariš, ki je izrekel v tej številki svoje misli „contra“, stoji, to poudarjamo, na zgolj štajerskem stališču in pobija edino le štajerske „jungovce“, ki pa stoje — naj se nam sedaj očita ali pa ne, da ne poznamo štajerskih „jungovcev“ — še preveč na nemško-nacijonalnem stališču, na onem stališču, ki preveva dandanes glavno mesto Gradec in katerega obsoja vsak pravični in pristni Nemeec.

Popolnoma drugo stališče je pa zavzel pisec članka v 7. št. On se je postavil na občno stališče „mladih“, in članek nam prav ugaja.

Prav presenetil nas je pa članek o „mladih“ v 9. št. „Učit. Tovariša“. Prebrali smo ga prav pazljivo večkrat, a čim večkrat smo ga brali, tem bolj nas je navdajala in nas še navdaja misel — naj nam cenjeni tovariš oprostite trd izraz — da ta tovariš ne ume programa „mladih“. G. pisec si domišljeuje v svoji naivnosti, da hočejo „mladi“ svoj program izvršiti na sličen način, kakor se je izvršila pred dobrimi sto leti francoska prekucija. O, nikakor ne! Temveč „mlade“ smatramo mi nekakim podobarjem, ki si najprej sestavijo natančen model in po tem modelu šele prično delovati na njega uresničenje. In kdor je že kdaj gledal takega umetnika, je videl, s kako pozornostjo vsekava vsako potezo, in da umotvor raste v njegovih rokah polagoma, nevidno, a vendar gotovo. Meseci in meseci potekajo v večnost, a on ne odjenja, temveč navdušuje ga zavest, da njegov trud ne bo zaman. Pač bodo minula tudi leta, da, stoletja, preden se bo izvršil ves program „mladih“, a slednjič bo le dovršen. To lahko izprevidimo že samo na slovenskem učiteljstvu, kako je napredovalo v teku zadnjih deset let. Marsikateri „treznež“ je tudi takrat obsojal „brezplodno“ (!?) „rogoviljenje“, „nekaterih“, a danes je njih najsrčnejši pristaš, ko je ono „rogoviljenje“ obrodilo sad.

Ako pa hočemo spoznati bistvo „mladih“, je treba najprej očrtati njih program. In ta program bo podpisal vsak trezno misleč človek, katerega še ni prevzela strast in enostranska ter površna izobrazba.

Mladi zahtevajo:

a) Da vsakdo doseže svojim zmožnostim primerno znanje:

- 1.) Ustanovitev in vzdrževanje potrebnih otroških vrtov in zavetišč kakor tudi potrebnih ljudskih, strokovnih nadaljevalno-izobraževalnih, srednjih in visokih šol po državi v tem smislu, da so te šole pristopne obema spoloma.
- 2.) Prepoved otroškega dela.
- 3.) Brezplačni pouk in brezplačni učni pripomočki v vseh šolah.
- 4.) Popolno brezplačno oskrbovanje ubožnih učencev vseh šol in vzgojevališč.
- 5.) Popolno ločitev šole od cerkve.
- 6.) Najvišje šolsko zakonodajstvo, katerega voli na podlagi splošne, enake in tajne volitve voljeni parlament.
- 7.) Kot najvišjo šolsko oblast državni šolski svet, v katerem bodo učitelji in zdravniki po stanovskih tovariših